

Familie BLANKERS – STRIJBOSCH

De koster

Henny Schoonus – Blankers, Wim Blankers †, Kees van Baest, Kees van Kempen en Cees de Werdt

De werkzaamheden van de koster

Een koster is altijd veruit als eerste bij de kerk en de laatste die naar huis gaat. Hij moet sneeuwruimen en de gladheid bestrijden en als het nodig is dweilen en boenen. Hij maakt alles in orde voor de eredienst, steekt de lampen aan, de kaarsen, legt de boekjes klaar, zet de microfoon aan, luidt de klokken en nog veel meer. Hij kent alle bijzonderheden bij huwelijken en uitvaarten, van Kerstmis en van de Goede week. Als er een collectant afwezig is, is de koster de vervanger. Als er te weinig acolieten zijn, helpt de koster bij het uitreiken van de communie. Parochianen spreken de koster aan op misintenties of op zoek naar een toilet. De koster moet ook andere dagen naar de kerk voor het ophangen of afhalen van het rouwkleed voor uitvaarten, voor het klaarzetten van de stoelen voor het koor, voor het onderhoud van de Godslamp.

Ook vroeger moest de koster zorgen dat het kerkgebouw er netjes uitzag. Als hondenmepper moest hij erop toezien dat loslopende honden en katten de kerkdiensten niet konden verstoren. Na afloop van de dienst spitsten de kerkgangers de oren. De koster ging dan achter de lessenaar staan om het belangrijkste nieuws te vertellen: wie er in het dorp geboren was, wie er gingen trouwen en wie overleden was. Ook deelde de koster mede waar grote markten en openbare verkopeningen gehouden werden, boeldagen werden ze genoemd. In een tijd waarin de gewone mensen geen kranten lazen en er geen telefoon, radio of televisie was, was zo'n nieuwslezing erg belangrijk. De koster moest goed op de tijd letten, want als klokkenluider hing hij aan het begin van de werkdag aan het klokkentouw. Daarnaast was hij ook nog doodgraver, die moest zorgen dat het graf van een overledene op tijd klaar was, en hij moest het doodsboek bijhouden. Er waren toen nog geen begrafenisondernemingen. Hij verzorgde de bloemen, het drukken van de bidprentjes (zijn naam kwam onder aan het prentje te staan) en nog veel meer.

Het was 's winters de taak van de koster om in de nacht van zaterdag op zondag een of twee keer in de nacht op te staan, in het open veld, waar het kolenhok stond, twee reusachtige kolenkitten volklaauwen met cokes en die op de kachel gooien. Die kachels hadden een kleine capaciteit, zodat ondanks de nachtelijke inspanning de kerkgangers flink mopperden dat het in de kerk niet te harden was. De mannen klaagden dat ze ijspegels in de snor kregen tijdens de preek.

Een koster had ook de onaangename taak doodgeboren kinderen op te halen bij de getroffen families en het lichaam te begraven op een ongewijd deel van het kerkhof. Ook in Udenhout speelde dat. Uit een interview: *Een bekende van me heeft dat ook meegemaakt. Eigenlijk werd er geen rekening gehouden met gevoelens. Het kind was 's morgens vroeg doodgeboren. De vader verwittigde al snel de koster om het begraven te regelen. De koster zei: ik kom het vanavond om acht uur wel halen want dan is het toch donker. Hij nam het mee in een kartonnen doos.*

Ondanks al het harde werken was er toch geregeld onenigheid tussen de koster en de pastoor. Er kon van alles misgaan tijdens de viering en de meeste pastoors lieten dan duidelijk weten dat de koster in gebreke was gebleven. Een oud spreekwoord doet ons herinneren aan dit fenomeen: "Als de koster en de pastoor kijven, komt het al uit" (Als twee medeplichtigen met elkaar ruziën hoor je de details van hun onenigheid).

Kosters van de Udenhoutse protestantse Cruysstraetse kapel

In 1693 is Johan Ophorst de koster van de Udenhoutse Cruysstraetse kapel. In dat jaar maakt hij kosten voor de aankoop van twee kannen 'olij' voor het smeren van de klok. Vanaf 1729 zien we ook in Udenhout de gecombineerde functie schoolmeester en koster van de kapel, achtereenvolgens Christiaan Broeksmit (1729-1762), Daniël Broeksmit (1762-1800) en Dirk de Vroe (1800-1806).

Kosteres van de Udenhoutse schuurkerk

In het midden van de 18^e eeuw had de Udenhoutse schuurkerk een eigen kosteres. We horen van de kosteres bij het afleggen van een verklaring over een diefstal: In de nacht van 24 op 25 maart 1754 waren er dieven actief in de Udenhoutse schuurkerk. Volgens een verklaring van *Maria Jan Woestenburgh* (kosteres), *Adriaan Janse van Rooij* en *Wouter Ariens Verhoeven* (kerkmeesters van het Roomsche kerkenhuijs in Udenhout) hadden de dieven twee ruiten uit een van de ramen gehaald, waarmee ze zich toegang verschafften tot het gebouw. De inbrekers stalen *een soo genaamt Silvere Wereltje met een kruijs er boven*.

Van oudsher was het gebruikelijk om inzamelingen in natura te houden ten behoeve van kerk en parochie. Zo was er een jaarlijkse boteromgang. Dat was een klus voor de kosteres.

De eerste koster van de nieuwe Waterstaatskerk in 1841

In 1841 vernemen we dat Christiaan Kuijpers koster is van de katholieke kerk, terwijl hij hoofdonderwijzer is van de openbare school. Nu een niet-beroepsmatige maar toevallige samenloop van twee taken, die van koster en die van onderwijzer. Zeer waarschijnlijk was hij uit hoofde van zijn ambt van koster, ook de koorleider van het Udenhoutse kerkkoor. Zijn functie als schoolmeester kwam hem daarbij ook van pas, aangezien hij in die hoedanigheid kennisnam van het zangtalent van de Udenhoutse jeugd en hun bovendien speciaal zangles kon geven die gericht was op de katholieke eredienst. Christiaan Kuijpers is in 1847 overleden. Dan komt er beslist een opvolger, maar die naam is onbekend. In 1861 is het opnieuw tijd voor een nieuwe koster. Dat maken we op uit een notitie van het kerkbestuur: Op 15 januari 1861 kreeg de nieuwe koster een jaarlijks traktement van f91,25. Het jaar daarop werd het zelfs verhoogd naar f125,-. In 1874 is Cornelis de Jong koster. Dat blijkt uit het testament van pastoor Felix Cuypers.

Peerke Liebregts, Peerke de koster

Peerke Liebregts, geboren in de Rôomepap aan de Brandse kerkpad, werd na de lagere school eerst manasje van alles op het kasteel en later bij burgemeester Joseph van Iersel. Hij leerde aanvankelijk het boerenvak en werkte daarna op leerlooierijen in Udenhout, Oisterwijk en Amsterdam. Ondanks het hoge salaris daar kwam Peerke terug naar Udenhout. Pastoor Van der Heijde benoemde hem in 1903 niet alleen tot koster, maar belastte hem ook met het onderhoud van de Pauluszaal en met de bediening van de acetyleenfabriek waarmee de lichtvoorziening in kerk en school werd geregeld. Onder pastoor Van Eijl onderhield hij ook de sportvelden van het patronaat en de hertenwei. Vanaf 1911 was Peerke ook doodsgraver. Bovendien woonde hij met zijn gezin van 10 kinderen in een huisje van de parochie aan het Kloosterpad voorbij de poort van de school. Op verzoek van de pastoor nam hij vaak lange tijd zwervers op in huis. Hij scheerde ook elk week de kruintjes van pastoor en kapelaans. Hij was medeoprichter van de Werkliedenbond en hij speelde hoofdrollen in toneelstukken die de Werkliedenbond opvoerde. Hij is koster geweest tot 1933. Op zaterdagavond 29 juli van dat jaar kreeg Peerke terugkerend van een feestje in den Duin een auto-ongeluk. *De chauffeur reed op de gevaarlijke draai van de Schoorstraat tegen een boom. In den nacht per brancard thuisgebracht met een verbrijzeld been werd hij zondag naar het Gasthuis Tilburg vervoerd. Het heeft er lange tijd om gehangen, of het been moest worden afgezet. Adriaan Kremers, misdienaar, 16 jaar oud, nam voorloopig de voornaamste kostersfuncties waar en werd 20 augustus den ganschen dag als vice-koster aangesteld. De keuze was een gelukkige.* Peerke bleef wel doodsgraver tot aan zijn

tachtigste verjaardag in 1952. Na 1952 bleef hij het kerkhof mee verzorgen tot zijn vrouw Dora van de Laar overleed en Peerke naar Tilburg verhuisde om bij zijn oudste dochter in te wonen. Nog even kwam Peerke terug naar Udenhout, waar hij in 1963 negentig jaar oud overleed.

Per 1 april 1934 werd Adriaan (Joaneke) Kremers tot koster benoemd.

Willem Blankers

Onder pastoor Prinsen werd in 1957 Wim Blankers koster, die toen al organist was. Op zondag 5 september 1982 heeft de parochie op grootse en hartelijke wijze de heer Wim Blankers gehuldigd. Hij was 50 jaar organist en 25 jaar koster. Boven de kerkdeur had de parochieraad/kerkbestuur het volgende vers aangebracht:

*Wim Blankers,
Bij licht en duister
Zorgde jij voor gepaste luister.
Zilveren koster, gouden organist,
Zelden een weekend gemist.
Voor die hulp en klanken
Willen wij jou bijzonder danken.
Je medeparochianen.*

In de vijftiger jaren waren er op werkdagen 's morgens nog drie missen, om kwart voor zeven, om half acht en om kwart over acht. De missen werden dan ook afgeraffeld want over drie kwartier moest de kerk leeg en weer gevuld zijn. Een probleem vormde daarin de half-acht-mis van de eerste vrijdag van de maand. Die mis werd gezongen. Dat was geen probleem als Wim Blankers het alléén deed. Wim bespeelde het orgel en zong er dan zelf bij, daarbij holde hij met zijn orgelspel achter zijn eigen zingen aan. Het leek wel een wedstrijd wie het eerst aan het eind was, het orgel of hij. Later werd hij ook nog koster, zodat hij nog meer op moest schieten om alles tijdig gereed te hebben voor de mis van kwart over acht. Probleem was als andere kerkkoorleden meezongen. Die deden het veel serieuzer en er dus ook langer over. Zo kwam het wel eens voor dat de pastoor, die bijna altijd de mis van kwart over acht deed, al tijdens de mis van half acht, terwijl die nog aan de gang was, het altaar betrad en met zijn eigen mis begon.

Op het oksaal hangt een versje, dat zomaar van toepassing zou kunnen zijn op koster/organist Willem Blankers. De maker van het versje is onbekend. Toon van Rijsewijk heeft het opgespoord en tegen het Loretorgel opgehangen.

*Achter het rugwerk, stil verscholen
Zit eenzaam onze organist
Die voor de parochie pas gaat leven
Als ie zich 'n keer vergist!*

Een team van vrijwilligers

Na Willem Blankers waren Bert van Vugt en Ad van Zon koster. Daarna kwam er een team van vrijwilligers die om beurten een week de kosterdienst deden. Onder hen waren Riet de Bakker – van der Meijden, Theer de Bruijn en Marinus Verhoeven en op de Eikelaar zuster Marian en Cor Maas. Tot voor kort was ook Cees van de Wouw koster. Thans zijn de vrijwillige koster van de Udenhoutse kerk: Bert van den Bogaard, Piet van Galen, Bert van Kollenburg en Jan-Karel Verhulst.

De familienaam Blankers

De familienaam Blankers is een patroniem, afgeleid van de voornaam Blankert.

Bij het Meertensinstituut is vastgelegd dat er in 1947 in Nederland 447 inwoners waren met de achternaam Blankers. Daarvan woonden er 232 in Brabant. Udenhout telde toen negen naamdragers. In de gemeente Oirschot, waar de wortels van de familie liggen, woonden toen nog relatief veel personen met de naam Blankers: 23. In 2007 waren er in heel Nederland 700 personen met de naam Blankers. De familienaam komt vooral voor in Noord-Brabant en in de grote steden Amsterdam en Rotterdam.

De stamhuizen

Berkelseweg

Willem, zoon van Lucas, Blankers, geboren op 20 augustus 1780, en Catharina de Croon, geboren op 23 september 1785, zijn beiden geboren in Oirschot, maar ze trouwden in Udenhout op 25 april 1816. Er zal dus een reden zijn geweest dat beiden naar Udenhout zijn verhuisd. Mogelijk voor-de-hand-liggend om er werk te vinden. Voor-de-hand-liggend is ook dat een van zijn tantes van vaders kant, die al in Udenhout woonde, voor werk heeft kunnen zorgen. Tante Lucia Lucas Blankers, geboren in Oirschot, was getrouwd met Gijsbert van den Hoven en woonde op het Hooghout. Tante Henrica Lucia Blankers, ook geboren in Oirschot, was getrouwd met Emericus van de Voort en woonde ook in Udenhout. Volgens de trouwakte was Willem klompenmaker en in Udenhout waren in die tijd tientallen klompenmakers gevestigd.

Hun huwelijk duurde niet lang, want Willem overleed al zes jaar later in 1822. Willem en Maria hadden intussen vier kinderen: Willem (1817), Maria (1818), Adriana (1819) en Jan (1821).

Willem is de stamhouder, geboren op 28 maart 1817. Hij trouwde op 20 november 1845 met Anna Vermelis, geboren te Udenhout op 14 oktober 1815. In de burgerlijke stand staan drie kinderen geregistreerd: stamhouder Willem (1848), Adriana (1854) en een doodgeboren kind (1857).

Willem werd kleermaker van beroep. Dit beroep bleef vier generaties in de familie.

De kleinzoon van deze Willem, ook Willem genaamd, geboren in Udenhout in 1879, en getrouwd met Hendrika Strijbosch, was kleermaker en woonde op de Berkelseweg, vanaf de Zeshoevenstraat gezien in de eerste woning aan de rechterkant. Daar zijn de in Udenhout bekende broers de koster Willem Blankers en de manufacturenwinkelier Toon Blankers opgegroeid.

Koster Wim Blankers woonde vooraan in de Groenstraat, Toon Blankers had zijn winkel aan de Kreitenmolenstraat, recht tegenover de voormalige lagere school Sint-Felix.

Familieverhalen

Herinneringen aan thuis in de Kreitenmolenstraat

Wim, zoon van Toon Blankers, haalt herinneringen op aan "thuis" in de Kreitenmolenstraat:

We hadden thuis een textielwinkel. Die was alle werkdagen open behalve op dinsdagmiddag. Dan gingen mijn ouders naar de leveranciers.

Toen ik klein was, hadden we altijd honden. Een ervan was Thor, een mooie hond uit het asiel. Soms kwam op zaterdagmiddag de harmonie door de straat. Die keer rond half zes zaten we brood te eten. Het was in de tijd dat we alleen in het weekend snijvles kregen. We hoorden de harmonie in de straat en wij met z'n allen naar buiten om naar de harmonie te luisteren. Toen we weer binnenkwamen was het een grote ravage in de keuken. Thor was op de tafel gesprongen en had alle snijvles en alle brood opgegeten.

Wat later kwamen mijn ouders op een dinsdagmiddag laat thuis van de leveranciers en Thor was weer bezig geweest, schoenen kapot, handschoenen kapot, kerkboeken stuk gescheurd en de tube tandpasta leeg geduwd. Thor mocht terug naar het asiel.

In de buurt waren twee hoefsmeden, Olislagers en Van Lamoen. Het was altijd spannend als er weer een paard op hol sloeg.

Op een gegeven moment werd er in de straat een grote gleuf gegraven, ik meen voor de waterleiding. De werkers hadden bij onze burens voor de deur een meterput afgedekt met een mat. Nu woonden daar oudere mensen. Mevrouw was in de zeventig. Een van de werklui stond voor de deur te graven en mevrouw was vergeten dat de put was afgedekt met een mat. Ze dook met gang boven op de rug van de werkman. Gelukkig mankeerde ze niets.

Toen ik klein was kwam er tegen Sinterklaas altijd een oud vrouwtje langs de deur met speculaas. Moeder kocht meestal wel een pak. Het vrouwtje zette altijd haar fiets bij ons in de smalle inrit. Als wij erdoor wilden ging dat maar net of net niet. We schopten dan tegen de tas, dus ook tegen de speculaas. Haar volgende klanten hadden beslist alleen maar stukken.

Over Sinterklaas gesproken. Ons cadeautje van Sinterklaas was dat we bij de fraters een boek mochten uitzoeken op de boekenbeurs.

Thuis kregen we pelpinda's. Moeder deelde ze uit en de kinderen telden de pinda's, zodat ze zeker wisten dat ieder er precies evenveel kreeg. Dan stond ook altijd de radio aan, met operamuziek.

Toen we wat groter waren mochten we op zondag na de mis voor vijf cent snoep kopen, drie deuren van ons vandaan, bij Jan de Bruin. Met vijf kinderen daar naartoe en dan stonden we met onze neuzen tegen een glazen kastje om te kijken wat we voor die vijf cent zouden kopen. En in de zomer kregen we ieder een half Jamin-ijsje.

Op kostschool

De meeste kinderen van Toon Blankers gingen na de lagere school naar de kostschool vanwege de winkel thuis. Ook Henny. Zij ging naar de zusters van Liefde in Best. Henny voelde zich daar niet thuis en stuurde een brief naar zuster-overste, die zij had ondertekend met de naam van moeder. Henny moest bij zuster-overste komen die haar vertelde een brief van moeder te hebben ontvangen en dat Henny per direct naar huis mocht.

De stamreeks

- I. Petrus Blankers (Spoordonk) x Catharina Schepens
- II. Joannes Blancaerts (Oirschot, 1627) x Barbara Verhoeven
- III. Willibrordus Blanckers (Oirschot, 1660) x 2^e Maria Gijsbertus Hobbelen Hoppenbrouwers
- IV. Lucas Blanckers (Oirschot, 1709) x Maria Stephanus van Dun
- V. Wilhelmus Blanckers (Oirschot, 1745) x Adriana van Beirs
- VI. Willem Blankers (Oirschot, 1780) x Catharina de Croon
- VII. Willem Blankers (Udenhout, 1817) x Anna Maria Vermelis
- VIII. Willem Blankers (Udenhout 1848) x Maria Catharina de Kroon
- IX. Willem Johannes Blankers (Udenhout, 1879) x Hendrika Strijbosch

Het huwelijk van Willem Blankers en Hendrika Strijbosch

	Naam	Geboren	Huwelijk	Overleden
1	Wilhelmus (Wim)	27 december 1908 Udenhout	Maria Brekelmans	16 maart 1987 Tilburg
2	Henricus	30 november 1911		19 mei 1913

		Udenhout		Udenhout
3	Catharina	13 december 1912 Udenhout		23 november 1913 Udenhout
4	Antonius (Toon)	13 februari 1915 Udenhout	An Wouters	4 december 1982 Udenhout
5	Henricus (Harrie)	4 augustus 1916 Udenhout	Nettie Wagenmakers	1 maart 1984 Tilburg
6	Catharina (Toos)	27 juli 1920 Udenhout	Antonius van Esch	1 juli 1989 Tilburg